

dr hab. Jarochna Dąbrowska-Burkhardt, prof. UZ
Instytut Filologii Germańskiej
Uniwersytet Zielonogórski
j.dabrowska@ifg.uz.zgora.pl

Zielona Góra, dnia 13 marca 2025 r.

Recenzja

dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego pani **dr Barbary Alicji Jańczak**, w związku z postępowaniem o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie *nauk humanistycznych*, w dyscyplinie *językoznawstwo*

Podstawa opracowania recenzji: pismo Pani Przewodniczącej Rady Naukowej Dyscyplin Językoznawstwa i Literaturoznawstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – prof. dr hab. Katarzyny Dziubalskiej-Kołączyk z dnia 21 listopada 2024 r. Uchwała nr 36/RND/SNJL/2024/2025.

Materiały przedstawione recenzentce wraz ze zleceniem recenzji:

- monografia autorska jako główne osiągnięcie naukowe wskazane we wniosku i będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego pt. „*Linguistische Grenzschaft*” als eine analytische Kategorie. Sprachkontakt des deutsch-polnischen Grenzgebietes. Göttingen: Brill | V&R unipress, 413 s. ISBN: 978-3-8471-1723-0 – (zał. nr 1)
- dane wnioskodawczynie – (zał. nr 2)
- autoreferat o przebiegu pracy zawodowej, osiągnięciach naukowo-badawczych, dydaktycznych, w zakresie kształcenia kadr i organizacyjnych – (zał. nr 3)
- wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny, o których mowa w art. 219 ust. 1. pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* – (zał. nr 4).
- kserokopia niemieckiego dyplomu potwierdzającego posiadanie przez Habilitantkę stopnia doktora nauk humanistycznych – (zał. nr 5) (w wersji cyfrowej jako zał. nr 3.2.1)
- wyłącznie w wersji cyfrowej: dyplom potwierdzający ukończenie studiów magisterskich z tytułem dyplomowanej kulturoznawczynie (zał. nr 3.2.2), dyplom Uniwersytetu Wrocławskiego nostryfikujący studia magisterskie ukończone w Niemczech (zał. nr 3.2.3)
- wyłącznie w wersji cyfrowej: dokumenty potwierdzające dotychczasowe zatrudnienie w jednostkach naukowych – (zał. 3.3.1; 3.3.2; 3.3.3; 3.3.4)
- kserokopia monografii autorskiej: *Deutsch-polnische Familien: Ihre Sprachen und Familienkulturen in Deutschland und in Polen*. Frankfurt a. M.: Peter Lang, 277 s. (opracowana na podstawie rozprawy doktorskiej – zał. nr 4.II.1.1)
- 24 kserokopie publikacji Habilitantki (rozdziały opublikowane w monografiach zbiorowych – zał. od 4.II.2.1 do 4.II.2.24)
- 6 kserokopii publikacji Habilitantki (artykuły opublikowane w czasopiśmie – zał. od 4.II.4.1 do 4.II.4.6)
- 1 zaświadczenie o przyjęciu artykułu do druku (zał. 4.II.4.7)
- 1 kserokopia opublikowanej recenzji (zał. 4.II.13.1)
- 2 kserokopie prac jako: 1) współredaktorka 2) redaktorka (zał. 4.II.3.1 oraz 4.II.3.2)
- 9 kserokopii potwierdzających udział w projektach badawczych (zał. od 4.II.9.1.1 oraz od 4.II.9.2.1 do 4.II.9.2.8)
- 5 kserokopii potwierdzających staże naukowe Habilitantki (zał. od 4.II.11.1 do 4.II.11.5)
- 1 kserokopia zaświadczenia o pełnieniu funkcji współredaktorki czasopisma (zał. 4.II.12.1)

1. INFORMACJE WSTĘPNE

Pani dr **Barbara Alicja Jańczak** ukończyła studia wyższe i uzyskała tytuł magistra [dyplomowanej kulturoznawczynie] przedkładając do obrony w kwietniu 2006 r., na Uniwersytecie Europejskim Viadrina we Frankfurcie nad Odrą (Niemcy), pracę dyplomową pt. „*Zwei Muttersprachen – eine Familie. Die sprachlichen Verhältnisse in deutsch-polnischen Familien in Deutschland*” [Dwa języki ojczyste – jedna rodzina. Stosunki językowe w polsko-niemieckich rodzinach w Niemczech]. Promotorem pracy dyplomowej był prof. dr hab. Hartmut Schröder. Uzyskany przez Kandydatkę niemiecki dyplom został nostryfikowany przez Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego uchwałą nr 44/7/2006 z dnia 4 lipca 2006 r. Tym samym dyplom Pani Barbary Alicji Jańczak został uznany za równorzędny z dyplomem ukończenia studiów wyższych magisterskich jak i uzyskaniem tytułu zawodowego magistra w zakresie filologii germańskiej nadawanym przez polskie uczelnie.

W latach 2006-2009 Kandydatka była zatrudniona na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Collegium Polonicum jako nauczyciel akademicki na stanowisku lektora języka niemieckiego na podstawie czterech umów cywilnych (zleceń). Od kwietnia 2007 r. pracowała również jako nauczyciel akademicki ze statusem pracownika naukowo-dydaktycznego w katedrze Językoznawstwa I na Wydziale Kulturoznawstwa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Stanowisko w Niemczech było finansowane w ramach różnych umów, m.in. w ramach Teaching / Research Assistantship DAAD dla zagranicznych doktorantów, umów o pracę oraz umów zleceń (zał. nr 3.3.1; 3.3.2; 3.3.3; 3.3.4).

Stopień naukowy *doktora* w dziedzinie *nauk humanistycznych* nadano Kandydatce w roku 2012 na Wydziale Kulturoznawstwa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą (RFN). Promotorami rozprawy doktorskiej pt. *Deutsch-polnische Familien: Ihre Sprachen und Familienkulturen in Deutschland und in Polen* [Rodziny polsko-niemieckie: Ich języki i kultury rodzinne w Polsce i w Niemczech] byli prof. dr hab. Konstanze Jungbluth oraz prof. dr hab. Harald Weydt. W roku 2013 ukazała się w wydawnictwie Peter Lang 277-stronicowa wersja drukowana rozprawy doktorskiej (zał. 4.II.1.1).

W latach 2013-2016 Kandydatka była zatrudniona jako nauczyciel akademicki na etacie pracownika naukowego w Polsko-Niemieckim Instytucie Badawczym, wspólnej jednostce badawczej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą.

Od daty nadania Habilitantce stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych można zaobserwować równomierną aktywność naukową dr Barbary Jańczak przekładającą się na wydanie dwóch monografii autorskich oraz 27 polskich i zagranicznych publikacji naukowych: w tym 21 rozdziałów w monografiach naukowych oraz 6 artykułów w czasopismach naukowych. Ponadto dr Barbara Jańczak uczestniczyła w pracach redakcyjnych dwóch monografii naukowych. Habilitantka jest także autorką jednej recenzji naukowej i jednej wydawniczej.

2. OCENA MONOGRAFII NAUKOWEJ WSKAZANEJ JAKO OSIĄGNIĘCIE NAUKOWE STANOWIĄCE PODSTAWĘ DO WSZCZĘTEGO POSTĘPOWANIA O NADANIE STOPNIA NAUKOWEGO DOKTORA HABILITOWANEGO

Habilitantka wskazała jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę do nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego w myśl art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o warunkach nadania stopnia doktora habilitowanego *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, monografię autorską pt. „*Linguistische Grenzschafft*” als eine analytische Kategorie.

Sprachkontakt des deutsch-polnischen Grenzgebietes. Książka została wydana przez wydawnictwo Brill | V&R unipress w Getyndze, jako 16 tom serii „Interdisziplinäre Verortungen der Angewandten Linguistik“ pod redakcją Sylwii Adamczak-Krysztofowicz, Sylwii Bonacchi, Przemysława Gębala, Jarosława Krajki, Łukasza Kumięgi oraz Hadriana Lankiewicza (ISBN: 978-3-8471-1723-0). Monografia ukazała się w roku 2024 liczy 413 stron, składa się z 8 rozdziałów, wstępu i zakończenia oraz obszernej bibliografii. Praca posiada dwie recenzje wydawnicze autorstwa uznanych slawistów, specjalistów w zakresie badań nad wielojęzycznością, którymi są prof. dr hab. Tanja Anstatt (Uniwersytet Bochum / Niemcy) oraz prof. dr hab. Bernhard Brehmer (Uniwersytet w Konstancji / Niemcy).

Przedłożona monografia jest analizą kontaktów językowych na obszarach przygranicznych, a dokładnie, badaniem strategii komunikacyjnych stosowanych w niesterowanych warunkach konwersacyjnych na terenach o zwiększonej dyfuzji językowej (str. 26). W centrum badań znajduje się analiza strategii komunikacyjnych polskich mieszkańców miast przygranicznych, a w szczególności sposób komunikowania się wyodrębnionej grupy polskich sprzedawców z przygranicznych targowisk. Celem autorki jest stworzyć na bazie pozyskanego materiału badawczego teoretyczny *model integracji granicznej*, ze szczególnym uwzględnieniem strefy *linguistic borderscape*. Autorka szczególną uwagę poświęciła zagadnieniu *hybrydyzacji* w polsko-niemieckim kontakcie językowym, które postrzega jako efekt przełączania kodów językowych. Pani dr Barbara Jańczak poszukiwała też odpowiedzi na pytanie badawcze, czy istnieje mieszana polsko-niemiecka *rutyna komunikacyjna* w rozmowach przygranicznych sprzedawców (str. 148).

Szczegółowa analiza struktury monografii napisanej w języku niemieckim przedstawia się następująco: pracę rozpoczyna spis treści (str. 5-9), podziękowania (str. 11), objaśnienia dotyczące używanych skrótów (str. 13-16), ewidencja ilustracji (str. 17-18), specyfikacja tabel (str. 19-20) oraz zestawienie transkrybowanych przykładów (str. 21-22). Książkę zamykają znajdujące się bezpośrednio za ósmym anglojęzycznym rozdziałem, będącym de facto streszczeniem rozprawy: bibliografia (str. 363-395) oraz załącznik w formie tabel (str. 398-413) poprzedzony ich odpowiednią eksplikacją (str. 397). Finalizując pracę tabele obrazują częstotliwość przełączania kodów językowych w poszczególnych miejscowościach, w których zbierano materiał badawczy, tzn. przeprowadzono nagrania rozmów, które stanowiły przedmiot analizy naukowej autorki monografii.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Einführung* (str. 23-29), który jest wprowadzeniem w tematykę pracy, Habilitantka sytuuje pracę w kontekście badawczym i zapoznaje czytelników z informacjami natury ogólnej na temat monografii. Określa założenia i przedmiot badań (1.1) oraz definiuje cele i pytania badawcze (1.2). Autorka ogólnie przybliża czytelnikom strukturę rozprawy (1.3) oraz sygnalizując jej zakres, i układ, jednocześnie eksplikuje nieodzowność wszelkich elementów uzupełniających pracę jak np. spisu skrótów lub załącznika z tabelami statystycznymi, które traktuje jako bezwzględnie potrzebne dla zrozumienia przedstawionych w rozprawie analiz. W podrozdziale 1.4 Autorka doprecyzowuje umiejscowienie rozprawy w kontekście tematycznym i metodologicznym.

W rozdziale drugim monografii pt. *Zum Sprachkontakt in Grenzgebieten* (str. 31-67) Kandydatka zajmuje się zagadnieniem kontaktu językowego na obszarach przygranicznych. Habilitantka prezentuje szeroki kontekst teoretyczny omawiając w trzech podrozdziałach: aktualny stan badań dotyczący kontaktu językowego na terenach przygranicznych (2.1), podejmuje próbę zdefiniowania pojęć *kontakt językowy* oraz *wielojęzyczność* ze szczególnym uwzględnieniem zjawiska *dwujęzyczności* (2.2), a także zajmuje się pojęciem *granicy* oraz jej rolą w kontaktach międzyludzkich (2.3). Przy próbie zdefiniowania pojęć *granica* oraz *obszar*

graniczny Autorka nie traci z pola widzenia heterogeniczności zjawisk, które niewątpliwie należy postrzegać w kontekście omawiania linii oddzielającej określone obszary, jednakże przy jednoczesnym uwzględnieniu w prezentowanym opisie wielości perspektyw, do których należą m.in. perspektywa geograficzna, politologiczna, kulturoznawcza oraz językoznawcza (2.3). Notabene jako ważny podrozdział omawianej części rozprawy (2.3.3) jawi się opis zjawiska *hybrydyzacji*, które Habilitantka zestawia z interkulturową heterogenicznością i również słusznie zwraca w tym miejscu uwagę na takie procesy jak *dyfuzja*, *mieszanie* czy *synkretyzm* (str. 61). Rozdział drugi zamyka punkt (2.3.4) nawiązujący do sformułowania Gasparini (1999/2000), że pogranicza stanowią swoiste „laboratoria badawcze”, ukazujące w skali mikro, dokonujące się w Europie procesy multilingwizmu i multikulturalizmu (str. 67). Trudno nie zgodzić się z tym stwierdzeniem.

Ze zdecydowanym moim sprzeciwem spotka się jednak zawarta w omawianym podrozdziale opinia Habilitantki, że kategoria *przestrzeni* aż do XXI wieku (Autorka mówi tu o roku 2010) nie odgrywała praktycznie, poza dialektologią, roli w językoznawstwie (str. 66). Pominięcie zwrotu komunikacyjno-pragmatycznego w językoznawstwie i pojawienie się socjolingwistyki w latach sześćdziesiątych XX wieku, kiedy to zainteresowanie wielu językoznawców przeniosło się na analizę działań językowych w kontekście komunikacyjnym i społecznym, jest w tym miejscu nieuzasadnione. Jako egzemplifikacyjny przykład badania związków języka z przestrzenią w badaniach socjolingwistycznych prowadzonych przez grupę zajmującą się interakcją werbalną w Instytucie Języka Niemieckiego w Mannheim (IDS) stanowi zainicjowany już w roku 1981 szeroko zakrojony i długoterminowy socjolingwistyczny projekt badawczy wybranych dzielnic Mannheim (*Kommunikation in der Stadt*), w którym to obserwowano i analizowano na obszernym materiale (m.in. nagranych i transkrybowanych rozmów), zachowanie językowe poszczególnych grup mieszkańców. Niestety w bibliografii monografii na próżno szukać takich nazwisk jak Werner Kallmeyer, Inken Keim, Johannes Schwitalla, Pantelis Nikitopoulos, Jürgen Streeck etc., badaczy, którzy w latach 80-tych XX wieku zajmowali się problemami różnic diatopicznych i wywarli, nie tylko w Niemczech, olbrzymi wpływ na ukierunkowanie przyszłych badań socjolingwistycznych.

W rozdziale trzecim monografii pt. *Sprachkontaktphänomene* (str. 69-125), który należy postrzegać jako jedną z podwalin teoretycznych przedłożonej rozprawy, Habilitantka zajmuje się klasyfikacją i wyjaśnieniem zjawiska *kontaktu językowego*.

Podrozdział 3.1 to nie tylko objaśnienie zjawiska *przełączania kodów językowych*, ale również przedstawienie typologii ich przełączania Pietera Muyskena (str. 91-98) rozróżniającego trzy typy zmiany kodów: *alternację*, *insercję* oraz *kongruentną leksykalizację*, która jest uznawana za rodzaj amalgamacji obu systemów językowych. W omawianej części pracy Habilitantka trafnie nawiązuje do modeli przedstawionych przez Petera Auera (3.1.3.1) oraz Dagnę Zinkhan Rhobodes (3.1.3.2). Podrozdział 3.2 poświęcony jest przedstawieniu języków kontaktowych oraz odmian i rejestrów językowych (str. 102-114). Właściwie omówione zostają m.in. takie pojęcia jak *żargon*, *języki pidżynowe*, *języki kreolskie*, *języki mieszane*, jak i *Foreigner talk*, *ksenolekt* oraz *interjęzyk*. W rozdziale 3.3 Habilitantka zajmuje się zdefiniowaniem i przedstawieniem rodzajów strategii komunikacyjnych w sytuacjach kontaktu językowego. Szczególnie wyeksponowane zostały w tej części pracy teorie Elaine Tarony (str. 119-121) oraz Goro Ch. Kimury (str. 121-125) będące punktem wyjścia do analiz przeprowadzanych w empirycznej części rozprawy.

Rozdział czwarty monografii pt. *Linguistische Grenzschaft* (str. 127-145) zapoznaje czytelnika z teoretycznym *modelem integracji granicznej* opracowanym przez Habilitantkę. Graficznie (str. 128) przedstawiono procesy *hybrydyzacji* na obszarach przygranicznych

dotyczące przepuszczalności zarówno językowej jak i kulturowej. W tym miejscu poruszono także kwestie polityki językowej, czuwanie nad rozwojem języka oraz elementy pejzażu językowego. Należy podkreślić, że zwłaszcza te ostatnie są szczególnie przekonujące dzięki wizualnym egzemplifikacjom pejzażu językowego w postaci zdjęć z poszczególnych miejsc, w których Habilitantka pozyskiwała materiał badawczy. Na zakończenie rozdziału Autorka informuje czytelnika (str. 144), że wprawdzie teoretyczny *model integracji granicznej* umożliwia prowadzenie szeroko pojętych badań lingwistycznych na polsko-niemieckich obszarach przygranicznych, jednakże w ramach przedstawionej monografii zostały one ograniczone wyłącznie do analiz zajmujących się kontaktami językowymi.

W rozdziale piątym monografii pt. *Forschungsmethodologie* (str. 147-165) Habilitantka opisuje zastosowane metody badawcze. Jasno zostaje wyjaśnione, w jakich okolicznościach pozyskiwano materiał badawczy i jakimi kryteriami wyboru miejscowości (wielkość pod względem mieszkańców oraz bezpośrednie sąsiedztwo z niemiecką miejscowością po drugiej stronie Odry lub Nysy Łużyckiej) kierowała się Kandydatka przy nagrywaniu rozmów. W ten sposób zarchiwizowany język mówiony został w następnym etapie pracy transkrybowany i anotowany (EXMARaLDA) (str. 148-151). Niewątpliwie ważną rolę w badaniach odgrywają respondenci, których podstawowe dane (płeć i wiek) umieszczono w pracy (str. 151-155).

Nagrywane przy pomocy ukrytego mikrofonu rozmowy, toczyły się w naturalnych sytuacjach komunikacyjnych, a wypowiadające się w nich osoby należą do dwóch grup:

- 1) polscy mieszkańcy miast przygranicznych opisywani jako uliczni przechodnie (387 respondentów)
- 2) polscy sprzedawcy z przygranicznych targowisk (127 respondentów)

Wybór usługodawców na główną grupę uczestników badania Habilitantka prawidłowo uzasadnia stwierdzeniem, że te właśnie te osoby są intensywnie konfrontowane z działaniem granicznego efektu tranzytywności, a tym samym można się spodziewać, że w ich zachowaniu językowym ujawni się zjawisko hybrydyzacji.

Habilitantka stosuje w swoim badaniu mieszane metody badawcze polegające na integracji analiz ilościowych i jakościowych. W ten sposób Autorka dokonuje zdiagnozowania częstotliwości występowania zjawisk kontaktu językowego [metoda ilościowa], jak i zobrazowanie komunikacji mieszanej mieszkańców pogranicza [metoda jakościowa]. Na str. 162 Kandydatka zamieszcza sugestywne zobrazowanie metody badawczej w formie diagramu dotyczącego kategorii *linguistic borderscape*.

Interpretacja zgromadzonych danych obejmuje zarówno analizę rozmów z mieszkańcami pogranicza, jak i badanie *rutyny komunikacyjnej* przygranicznych sprzedawców. Przedstawiono także częstotliwość występowania poszczególnych strategii komunikacyjnych uwzględniających przełączenia kodu językowego. W tym miejscu Autorka bazuje na streszczonej w części teoretycznej typologii Pietera Muyskena (por. 3.1), która pozwala na określenie stopnia zaawansowania procesu hybrydyzacji komunikacji granicznej. Zarejestrowane na przygranicznych targowiskach rozmowy stanowią „punkt wyjścia” do analizy języka sprzedawców pod kątem składni, morfologii i leksyki.

Wartościowym elementem podrozdziału 5.7 (str. 164-165) jest refleksja Autorki dotycząca ograniczeń wynikających, m.in. z dość skromnego i mało zróżnicowanego materiału badawczego. Przeprowadzone badania nie pozwalają na wiarygodne zidentyfikowanie poziomu kompetencji językowych (z uwzględnieniem języka sąsiadów) u poszczególnych respondentów. Jako „słaby” punkt może jawić się tym samym używanie pojęcia *kompetencja językowa*

respondentów, która jest analizowana wyłącznie na podstawie krótkich i wrywkowych nagrań. Niezbadaną kwestią pozostaje również skuteczność analizowanej komunikacji.

Podstawowym rozdziałem empirycznym jest rozdział szósty pt. *Deutsch-polnische Grenze und Sprachkontaktphänomene* (str. 167-334), w którym Autorka zajmuje się ewaluacją przeprowadzonych badań. Rozdział empiryczny obejmuje dwa podrozdziały – 6.1 i 6.2.

Podrozdział 6.1 (str. 168-271) poświęcono omówieniu strategii komunikacyjnych mieszkańców pogranicza, w podrozdziale 6.2 (str. 271-334) opisano rutynę komunikacyjną polskich sprzedawców na przygranicznych targowiskach. W obu przypadkach przesłanką do badań stało się założenie, że na obszarze przygranicznym mamy do czynienia z hybrydyzacją w polsko-niemieckich kontaktach językowych (por. str. 167).

Na uwagę w tym kontekście zasługują zaprezentowane przez Autorkę dane dotyczące umiejętności językowych polskich mieszkańców pogranicza (6.1.2.1) przekładające się bezpośrednio na badanie ich strategii komunikacyjnych. Wynika z nich, że większość respondentów posiada tylko śladowy kontakt językowy z niemieckimi sąsiadami. Brak znajomości języka niemieckiego deklaruje w badaniach 36% respondentów, także 36% sygnalizuje jego znajomość na poziomie elementarnym z tzw. dwujęzycznością receptywną. Pozostali respondenci tj. 27% ankietowanych wskazuje na znajomość języka niemieckiego na poziomach: podstawowym (14%), komunikatywnym (10%) i biegłym zaledwie 3% (por. tabela na str. 177-178).

Warto podkreślić, że poziomy umiejętności językowych korespondują z wyborem strategii komunikacyjnej. Język polski jako symetryczną strategię interlingwalną wybiera 42% ankietowanych, którzy nie znają języka niemieckiego lub posiadają szczątkowe umiejętności komunikacyjne w tym języku. Autorka podkreśla w swoim autoreferacie, że wybór takiej strategii nie musi automatycznie „świadczyc o chęci separacji” (autoreferat str. 12), jednakże nie wyjaśnia, jak należałoby ten fakt poprawnie zinterpretować. Prezentowane stanowisko, jakie prezentuje Habilitantka nie współgra z opisaną w monografii dość powszechną strategią „unikania” (*Avoidance*) stosowaną wyłącznie przez respondentów nie posiadających żadnej znajomości języka niemieckiego (str. 190). W grupie badanych osób bez znajomości języka niemieckiego właśnie taką strategią wybrało 44% respondentów. Świadczy to o jej szerokim upowszechnieniu i stanowi uwiarygodnienie zawartych w rozprawie stwierdzeń [„mówca odseparował się od słuchacza”] (w oryginale: [...] *hat sich der Sprecher von seinem Gesprächspartner separiert*) (str. 190). Jednakże, należy podkreślić, że wspomniana niespójność między informacjami zawartymi w monografii i w autoreferacie powoduje, że czytelnik autoreferatu może skłaniać się ku błędnemu wnioskowi.

W podrozdziałach od 6.1.2.2 do 6.1.2.4 Habilitantka opisuje trzy strategie komunikacyjne odnoszące się do modelu integracji granicznej: *strefę separacji*, *strefę interakcji* oraz *strefę linguistic borderscape*, w której dochodzi do hybrydyzacji kontaktów językowych. Habilitantka opisuje explicite strategie charakterystyczne dla *strefy separacji* (6.1.2.2) powodujące, że komunikacja w ogóle nie istnieje lub okazuje się nieskuteczna. Przyczyną bezowocnej interakcji jest brak u badanych osób choćby minimalnej znajomości języka sąsiada. Na separację wpływa brak kooperacji, jak na przykład wybór języka niezrozumiałego dla adresata.

Habilitantka jasno określa również komunikację przypisaną do *strefy interakcji* (6.1.2.3), która może uwidaczniać się chociażby w minimalnych kontaktach mieszkańców pogranicza posiadających co najmniej bierną znajomość języka sąsiada. Autorka rozprawy pisze w tym kontekście o „przepuszczalności” granicy językowej między nadawcą, a odbiorcą. Skuteczność komunikacji jest w tym przypadku wynikiem znalezienia wspólnego języka, a co za tym idzie kooperacji rozmówców. Polscy respondenci zaklasyfikowani przez Habilitantkę do *strefy*

interakcji posługują się w nagrywanych rozmowach językiem niemieckim, który to fakt przekłada się bezpośrednio na dominację języka niemieckiego w badanej interakcji. W tym kontekście brakuje jednak choćby fragmentarycznego omówienia kwestii *prestżu języka*, który to aspekt niewątpliwie odgrywa ważną rolę przy wyborze środka komunikacji na badanym obszarze przygranicznym.

Trzecią czytelnie opisaną przez Habilitantkę strefą jest tzw. *strefa linguistic borderscape* (6.1.2.4), w której dochodzi do zjawiska *hybrydyzacji* kontaktów językowych. Habilitantka odpowiednio opisuje zachodzącą w obszarze pogranicza zwiększoną dyfuzję i komunikację synkretyczną, które uwidaczniają się częstym przełączaniem kodów przez wszystkie poddane badaniom grupy. Analizowany język osób z różnym poziomem znajomości języka niemieckiego pozwala Habilitantce wyciągnąć we właściwy sposób wnioski odnośnie strategii przełączania kodów w zależności od zaawansowania sprawności językowej respondentów. Najczęstsze przełączanie kodów Autorka odnotowuje u osób z elementarną znajomością języka sąsiada.

Przełączenia kodów zaprezentowano przekonująco w pkt. 6.1.3. Podkreślono najbardziej upowszechniony typ zaobserwowanych zmian, którym jest *alternacja* (str. 231-240), odnosząca się zwykle do ekwiwalentów zdaniowych, konstrukcji typu elipsa etc., a rzadziej dotycząca kompletnych zdań. Habilitantka trafnie zwraca uwagę na to, że najrzadziej w badaniach stwierdzono zjawisko *insercji* (str. 240-246), tzw. wtrącenia pojedynczego elementu składającego się z jednego lub większej ilości wyrazów, który został umieszczony w ramach wypowiedzi języka bazowego. W kontekście *hybrydyzacji* Autorka szczególnie eksponuje rolę *kongruentnych leksykalizacji* (str. 246-256) i tzw. *przypadków granicznych* (str. 256-270), których nie można jednoznacznie zaklasyfikować do jednej ze wspomnianych grup. Są one postrzegane prawidłowo jako wyraźne przejawy zaawansowanego poziomu *hybrydyzacji*.

Podrozdział 6.2 (str. 271-334) poświęcony jest – jak sygnalizuje jego tytuł *Kommunikationsroutinen der polnischen Grenzhändler* [rutynom komunikacyjnym polskich sprzedawców przygranicznych]. Autorka monografii nie definiuje jednak w przedłożonej rozprawie pojęcia *rutyny komunikacyjnej*, nie przedstawia też żadnej klasyfikacji wspomnianych *rutyn*. Poza tym: centralny problem w tym względzie polega na tym, że Habilitantka w monografii całkowicie dowolnie i zamiennie używa określeń *Kommunikationsroutinen* [rutyny komunikacyjne] (str. 271) i *Kommunikationsroutine* [rutyna komunikacyjna] (str. 334) opisując to samo zjawisko. Przytoczona kwestia dotyczy całej rozprawy i należy do podstawowych zagadnień pracy. Badanie *rutyny komunikacyjnej* [w liczbie pojedynczej] przygranicznych sprzedawców jest jednym z pytań badawczych pracy (str. 148).

Habilitantka przebadła m.in. formy adresatywne używane przez polskich sprzedawców na bazarach, formy grzecznościowe, składnię i morfologię nagranych rozmów. Badane powitania usługodawców charakteryzują się w większości podwójnym bilingwalnym zwracaniem się do odbiorcy, rezygnacją z form grzecznościowych, używaniem trybu rozkazującego i daleko idącym uproszczeniem struktur gramatycznych. Wspomniane uproszczenia przejawiają się m.in. w rezygnacji z rodzajników lub zaimków osobowych w funkcji podmiotu, zaniechaniu koniugacji czasowników, używaniu w ich miejsce bezokoliczników etc. (str. 274-298). Autorka właściwie zauważa, że w tym przypadku można stwierdzić pewne procesy *pidżynizacji* (str. 334), które jednak nie mają większej szansy na to, aby *pidżyn* się ukonstytuował, ponieważ jest on używany wyłącznie przez sprzedawców, natomiast niemieckojęzyczni adresaci mogą go zrozumieć wyłącznie dzięki silnej kontekstualizacji wypowiedzi. Właściwie opisano również przykłady dotyczące badań nad leksyką (str. 298-303), m.in. użycie *form deminutywnych* dominujących u polskich sprzedawców (str. 301-303), które Autorka klasyfikuje jako wyrażenia zmniejszające dystans do kupujących. *Deminutywy* dotyczą w tym przypadku również tworzonych polsko-

niemieckich *neologizmów* (str. 299-300) mających zwykle charakter indywidualny i lokalny. W tym względzie Autorka prezentuje poparty bogatym materiałem źródłowym wywód potwierdzający hipotezę, że przygraniczni sprzedawcy stosują strategię *code-switching* (62%) posługując się mieszaną polsko-niemiecką rutyną komunikacyjną. W ten sposób Habilitantka przedstawia dowody na istnienie strefy *linguistic borderscape* jako zjawiska częstego i powtarzalnego.

Podsumowując część empiryczną (str. 334) Autorka podkreśla, że amalgamacja przestrzenna wpływa na synkretyzm zachowania komunikacyjnego polegającego głównie na częstym przełączaniu kodu (*alternacja, insercja* oraz *kongruentna leksykalizacja*), a także na używaniu *mieszanej rutyny językowej* z cechami żargonu mieszanego. Poza tym wypowiedzi przygranicznych sprzedawców cechuje regularność przełączania kodów między językiem polskim i niemieckim.

Do ciekawych efektów badań można zaliczyć stwierdzenie, że rutyna komunikacyjna sprzedawców wykazuje w porównaniu ze sposobem komunikacji mieszkańców pogranicza bardziej zaawansowaną amalgamację, manifestującą się rozpowszechnioną kongruentną leksykalizacją. Hipoteza Autorki dotycząca zaawansowanej hybrydyzacji rutyny komunikacyjnej usługodawców mieszających język polski z niemieckim częściej aniżeli czynią to inni mieszkańcy pogranicza została tym samym potwierdzona (str. 334).

W zakończeniu (str. 335-345) Autorka jasno rekapitułuje cele badawcze i wyniki uzyskane w procesie analizy zebranego materiału dotyczącego strategii komunikacyjnych mieszkańców pogranicza oraz rutyn komunikacyjnych usługodawców. Zostają one odniesione do sporządzonego w rozdziale czwartym monografii *modelu integracji granicznej*. Na uwagę zasługuje również krótki komentarz dotyczący perspektywy dalszych badań związanych tematycznie z omawianym zagadnieniem (str. 344-345). Habilitantka podnosi tutaj kwestie, które ze względu na różnorakie ograniczenia, nie mogły zostać przedyskutowane w rozprawie, lecz są warte zdiagnozowania, jak np. kompleksowe badania sprawdzające umiejętności językowe polskich mieszkańców pogranicza, czy też analizy polsko-niemieckiego kontaktu językowego w określonych sytuacjach (rozmowy prywatne/komunikacja oficjalna). Przytoczona zostaje również perspektywa uwzględnienia w badaniach niemieckiej ludności przygranicznej. Uważam, że ciekawym zabiegiem byłoby w tym względzie zwrócenie uwagi na interakcję innych komunikujących się ze sobą grup z Polski i z Niemiec, np. służb celnych, policji, uczniów etc.

W rozdziale ósmym pt. *English abstract* (str. 347-361) Autorka reasumuje, w języku angielskim strukturę pracy, jej cel, pytania badawcze oraz przedstawia wyniki przeprowadzonych analiz.

Na zakończenie powyższej oceny chciałabym przedstawić kwestie, które wprawdzie nie występują w samej monografii, lecz mimo to są z nią, poprzez przedstawiony do przygotowania recenzji autoreferat, bezpośrednio związane. Wykazane już powyżej [rozdział 6 rozprawy i str. 12 autoreferatu] niespójności dotyczące opisu prowadzonych badań nie są niestety jedynym niedociągnięciem przedstawionej do zrecenzowania dokumentacji. Szczególnie rzucają się w oczy liczne błędy w autoreferacie sprawiające wrażenie niedbalstwa i jednoznacznie świadczące o braku korekty autorskiej. Oto kilka z nich: *sopień* [stopień] (str. 1), *Assistenship* [Assistantship] (str. 2), *broderscape* [borderscape] (str. 4), *borerscape* [borderscape] (str. 16), *Appeal of assistance* [Appeal for assistance] (str. 12).

Jeszcze większym problemem dla recenzenta jest niespójna numeracja załączników w wersji cyfrowej i w wersji drukowanej [w autoreferacie na str. 1 załącznik opisany jako „2.1”, posiada w wersji cyfrowej numer „3.2.1”. Analogicznie, to co w autoreferacie jest sygnowane „2.2”, w wersji cyfrowej to: „3.2.2”, a „2.3” to „3.2.3”. Poza tym dyplomy [za wyjątkiem

dyplomu potwierdzającego nadanie stopnia doktora] zostały dostarczone wyłącznie w wersji zdigitalizowanej. Dyplom potwierdzający posiadanie stopnia doktora posiada trzy numeracje [sic!]: załącznik nr 5 [drukowany], w autoreferacie opisany jako 2.1 i w wersji cyfrowej jako 3.2.1. Zorientowanie się w tym chaosie redakcyjnym jest bardzo trudne i wymagało dużego nakładu czasu, dyscypliny i stoickiego spokoju ze strony recenzentki.

Powyższe uwagi dotyczą ogólnego wrażenia, jakie budzi przedstawiona do oceny dokumentacja, jest ona przygotowana niestarannie, a podstawowym mankamentem dokumentacji jest brak korekty autorskiej.

3. CAŁOŚCIOWA OCENA DOROBKU NAUKOWEGO

Na dorobek **naukowy** Habilitantki po uzyskaniu przez nią stopnia doktora składają się m.in. dwie monografie autorskie, w tym jedna opracowana na podstawie rozprawy doktorskiej *Deutsch-polnische Familien: Ihre Sprachen und Familienkulturen in Deutschland und in Polen*, oraz druga omówiona powyżej, która została wskazana jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę do nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Od chwili nadania Kandydatce stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych można zaobserwować równomierną aktywność naukową dr Barbary Jańczak przekładającą się nie tylko na wspomniane już ogłoszenie drukiem monografii doktorskiej, lecz także wydanie 27 polskich i zagranicznych publikacji naukowych: w tym 21 rozdziałów w monografiach naukowych oraz 6 artykułów w czasopiśmie naukowych. Habilitantka jest również autorką dwóch recenzji: jednej recenzji naukowej monografii i jednej wydawniczej. Recenzja naukowa została opublikowana w czasopiśmie *Polonoznawstwo Interdyscyplinarne*, które nie jest ujęte w wykazie czasopism MNiSW.

Ponadto dr Barbara Jańczak uczestniczyła w pracach redakcyjnych przy wydaniu dwóch monografii. W roku 2012 Kandydatka była współredaktorką 211-stronicowej monografii: Jańczak, B./Jungbluth, K./Weydt, H. (red.): *Mehrsprachigkeit aus deutscher Perspektive* opublikowanej w wydawnictwie Gunter Narr w Tybindze, a w roku 2018 redaktorką liczącej 139 stron książki: *Language Contact and Language Policies Across Borders: Construction of Transnational and Transcultural Spaces*, która ukazała się drukiem w wydawnictwie Logos w Berlinie.

W dorobku publikacyjnym dr Barbary Jańczak dominują rozdziały opublikowane w polskich i zagranicznych monografiach naukowych (21 tekstów, w tym jeden współautorski). W autoreferacie wspomniane rozdziały są przedstawione wraz z trzema wydanymi jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora (wspólna numeracja na str. 2-5 autoreferat). Ten niestaranny sposób specyfikacji prac od strony formalnej prowadzi do nieporozumień. Z jednej strony Habilitantka tytułuje wprawdzie trzy wspomniane teksty jako opublikowane jeszcze przed doktoratem, ale łączy je wspólną numeracją z późniejszymi, które ukazały się po uzyskaniu stopnia doktora. Zabieg ten jest niepokojący, gdyż prowadzi do „złania się” rozdziałów w jedną całość. W tabeli na str. 20 autoreferatu wszystkie rozdziały (przed i po nadaniu stopnia doktora) są potraktowane zbiorczo. Powstaje więc swoista „zbitka” zatytułowana „Publikacje dr Barbary A. Jańczak w ujęciu liczbowym” bez wydzielenia poszczególnych etapów rozwoju naukowego Habilitantki, która każdorazowo odwołuje się do całokształtu swojego dorobku publikacyjnego. Analizując szczegółowo wykaz opublikowanych rozdziałów okazuje się również, że zapowiedź Autorki o publikacjach „w renomowanych wydawnictwach [...] hiszpańskich” (str. 2: *Wykaz osiągnięć naukowych*) dotyczy wyłącznie jednej publikacji, która pochodzi właśnie z okresu przed nadaniem Kandydatce stopnia doktora i była relewantna przy ubieganiu się o jego uzyskanie.

Muszę podkreślić, że po raz pierwszy spotykam się z przedstawioną w ten sposób ewidencją publikacji w postępowaniu awansowym i uważam, że powoduje to określoną trudność w ocenie faktycznego stanu osiągnięć naukowych Habilitantki po nadaniu jej stopnia doktora.

Niepokojąca jest także „beztroska” Habilitantki dotycząca niezgodności od strony formalnej w kontekście prac, które Kandydatka przedstawiła do oceny dorobku naukowego. Mam tu na uwadze przede wszystkim adnotacje wprowadzające w błąd recenzenta. Jako przykład niech posłuży zawarta w autoreferacie uwaga o tym, że jeden z artykułów został przyjęty do druku (str. 5 autoreferatu, pozycja 2.24). W nadesłanych załącznikach dokumentacji (w wersji drukowanej i cyfrowej) znajduje się jednak 19-stronicowy tekst opisany w autoreferacie jako „w druku”. Takie „niespodzianki” świadczą o niestarannym przygotowaniu wniosku.

Jeżeli chodzi o artykuły opublikowane w czasopismach naukowych to konkretnie jest ich sześć, natomiast siódmy znajduje się „w druku” i został również ujęty w „wykazie opublikowanych artykułów naukowych” w autoreferacie (str. 6-7). Autorka załącza „zaświadczenie o przyjęciu artykułu do druku” (zał. nr 4. II. 4.7). Jest to o tyle ważne, że przyjęty do publikacji tekst ma ukazać się w czasopiśmie *Academic Journal of Modern Philology*, które znajduje się w wykazie Czasopism Punktowanych MNiSW z przypisaną liczbą 70 punktów. W momencie, gdy artykuł ukaże się drukiem stanie się on najwyższym punktowanym artykułem Habilitantki, ponieważ z pozostałych sześciu tylko dwa czasopisma znajdują się na liście MNiSW. Jedno z nich to *Linguistics and the Human Sciences*, w którym Habilitantka publikuje tekst [40 pkt], natomiast drugie *Universal Journal of Educational Research* jest wprawdzie uwzględnione w wykazie MNiSW [20 pkt], jednak nie jest to czasopismo przypisane do dyscypliny naukowej *językoznawstwo*. Wyznaczone w tym przypadku dyscypliny naukowe to: „etnologia i antropologia kulturowa; nauki medyczne; nauki o kulturze fizycznej; nauki o zdrowiu; nauki o rodzinie; stosunki międzynarodowe” (Wykaz czasopism MNiSW, str. 749).

Obszary badawcze, których dotyczą zainteresowania naukowe dr Barbary Jańczak można sprowadzić do jednego głównego zagadnienia: polsko-niemieckie współczesne kontakty językowe. Habilitantka wyodrębnia w autoreferacie cztery zakresy tematyczne (por. autoreferat str. 19-20).

Pierwsza grupa to: *Stosunki językowe oraz kultury rodzinne rodzin polsko-niemieckich*. Publikacje poświęcone powyższej tematyce są ściśle związane z monografią doktorską Habilitantki [zał. 4.II.1.1. – w poniższym powołuję się na numerację otrzymanych drukowanych załączników] i dotyczą kwestii interakcji w polsko-niemieckich rodzinach, metod dwujęzycznego wychowania dzieci, negocjacji tożsamości rodzinnej i wielokulturowości w polsko-niemieckich związkach. Artykuły pozostające w tematyce rozprawy doktorskiej zajmujące się istotą wspomnianego zagadnienia to: (zał. 4.II.2.1; 4.II.2.3; 4.II.2.4; 4.II.2.5; 4.II.2.6; 4.II.2.7; 4.II.2.12).

Drugi obszar tematyczny to: *Problematyka integracji społecznej, w tym językowej, imigrantów*. Habilitantka zajmuje się zagadnieniem integracji społecznej w trzech artykułach. Pierwszy z nich opublikowany w języku polskim dotyczy integracji imigrantów w Niemczech, jednak nie pod względem językowym, lecz w obszarze strukturalnym, tzn. osiągnięciu przez imigranta statusu członka społeczeństwa i zdobyciu przez niego równego dostępu do pozycji społecznych (por. 4.II.2.2). Dwa pozostałe teksty, opublikowane w czasopiśmie nieuwzględnionym w wykazie MNiSW, są poświęcone kwestiom integracji językowej na obszarze pogranicza polsko-niemieckiego i można je potraktować jako swoisty rekonesans do tematu rozprawy habilitacyjnej (zał. 4.II.4.3; 4.II.4.4).

Trzeci obszar tematyczny to: *Polityka językowa, problematyka (a)symetrii oraz nastawienia do nauczania języka sąsiada w ujęciu gramatycznym*. Prace Habilitantki powstałe w

tym obszarze korespondują z tematyką rozprawy habilitacyjnej i można je bez problemu uznać za punkt wyjścia do zajęcia się konceptem *linguistic borderscape*, gdyż wiele przedstawionych w tych publikacjach analiz bez wysiłku odnaleźć można w rozprawie habilitacyjnej. Do wspomnianej grupy zaliczam również artykuły, w których dr Barbara Jańczak pochyliła się nad polityką językową na obszarach przygranicznych, przybliżyła zjawisko planowania językowego, jak i asymetrie związane z różnicami gospodarczymi, kulturalnymi, edukacyjnymi etc. (por. zał. rozdziały 4.II.2.8; 4.II.2.9; 4.II.2.10; 4.II.2.11; 4.II.2.14; 4.II.2.15; 4.II.2.16; 4.II.2.17; 4.II.2.18; 4.II.2.19; 4.II.2.20; 4.II.2.24 oraz czasopisma 4.II.4.1; 4.II.4.2; 4.II.4.5).

Czwarta grupa tekstów dotyczy tematu: *Język oraz tożsamość mniejszości niemieckiej w Polsce*. Należą do niej badania nad polsko-niemiecką dwujęzycznością zarówno pod kątem morfosyntaktycznym jaki i z perspektywy biografii językowych Niemców w Polsce. Prace, w których omawiane są wspomniane zagadnienia to m.in. rozdziały w monografiach: zespołowy 4.II.2.21, dwa indywidualne: 4.II.2.22; 4.II.2.23, jeden artykuł w czasopiśmie 4.II.4.6.

Reasumując pragnę nadmienić, że całokształt naukowego dorobku dr Jańczak nie jest tak bogaty jak wskazują na to kryteria ilościowe. Wachlarz tematyczny jest dość jednostronny. Habilitantka sama słusznie zauważa w autoreferacie, że wyszczególnione cztery obszary tematyczne „wzajemnie się uzupełniają [...] przenikają”, a „przypisanie niektórych publikacji do danego obszaru wynika z subiektywnej oceny punktu ciężkości omawianych treści”. Tym samym podział na obszary tematyczne jest dość dowolny i niekoniecznie uzasadniony. Habilitantka zalicza w autoreferacie niektóre z artykułów do dwóch grup, więc powstaje pytanie, jaki jest sens rozdzielania w ten sposób własnych obszarów badań, np. artykuł 4.II.2.7 zostaje zaklasyfikowany do pierwszej jak i do trzeciej grupy wyszczególnionej przez Kandydatkę.

Odnosząc się do wskaźników bibliometrycznych należy podkreślić, że w bazie Google Scholar (GS) odnotowano 53 cytowania i 7 autocytowań Habilitantki, a h-index wynosi 3 (dostęp: 11 marca 2025). Dane te świadczą o rozpoznawalności dr Barbary Jańczak w środowisku naukowym, choć bez wątplenia wymagają powiększenia w dalszej działalności naukowej.

4. OCENA DOROBKU DYDAKTYCZNEGO I ORGANIZACYJNEGO ORAZ DZIAŁALNOŚCI W ZAKRESIE POPULARYZACJI NAUKI

Działalność **dydaktyczna** Habilitantki obejmuje od chwili rozpoczęcia zatrudnienia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Collegium Polonicum jako nauczyciel akademicki na stanowisku lektora języka niemieckiego, a następnie jako pracownik naukowo-dydaktyczny na Wydziale Kulturoznawstwa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą i na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu zajęcia na kierunkach: *Kulturoznawstwo* [1° i 2°], *Master of European Studies*, *Lingwistyka Stosowana* [1° i 2°], *Filologia Rosyjska z Lingwistyką Stosowaną* [1°]. Na kierunku *Lingwistyka Stosowana* Kandydatka prowadziła zajęcia na specjalnościach: *Język Niemiecki z Językiem Angielskim*, *Język Angielski z Językiem Niemieckim* (od podstaw), *Applied Linguistics and Intercultural Communication*, *Lingwistyka Komputerowa*.

Zajęcia prowadzone przez mgr Barbarę Jańczak dotyczyły m.in. takich tematów jak: rodzin dwukulturowych (*Bikulturelle Familien*), migracji kobiet (*Frauenmigration*), migrantów w Niemczech w kontekście problematyki językowej i integracyjnej (*Migranten in Deutschland – Sprach- und Integrationsproblematik*), problematyki gender, języka i migracji (*Gender, Sprache und Migration*), akwizycji języka w kontekście dwujęzyczności u dzieci (*Spracherwerb im Kontext der kindlichen Bilingualität*), teorii i praktyki akwizycji języka w kontekście

wielojęzyczności (*Theorie und Empirie des Spracherwerbs im Kontext der Mehrsprachigkeit*), wielojęzycznej akwizycji języka w kontekście rodzinnym i szkolnym (*Mehrsprachiger Spracherwerb im familiären und schulischen Kontext*), teorii przyswajania języka (*Spracherwerbtheorien*) jak i ćwiczeń określonych jako „Przygody badań lingwistycznych” (*Abenteuer linguistischer Forschung – Übung*).

Habilitantka podkreśla w autoreferacie, że tematyka zajęć przez nią prowadzonych, jest zróżnicowana i dotyczy zarówno wielojęzyczności i wielokulturowości jak i polityki językowej, lingwistyki migracji, metodologii badań socjolingwistycznych oraz zajęć z „Praktycznej Nauki Języka Niemieckiego”.

Dr Barbara Jańczak reasumuje w autoreferacie, że w czasie pracy na Uniwersytecie Europejskim Viadrina uczestniczyła ponad 46 razy w procesie dyplomowania (jako promotor i recenzent). Na usta ciśnie się pytanie: dlaczego „ponad”, dlaczego Kandydatka nie może podać dokładnej liczby prac? Jeszcze większy problem tkwi w tym, że Habilitantka nie zamieszcza w swoim autoreferacie żadnej konkretnej informacji wyjaśniającej przy ilu pracach była promotorem, a ile prac recenzowała, a stanowi to ważny aspekt dla oceny jej udziału w procesie dyplomowania (Czy dr Barbara Jańczak tylko w jednej pracy pełniła rolę promotora, a w pozostałych była recenzentką, czy te proporcje liczbowe są inne?) W przypadku pracy w UAM w Poznaniu Kandydatka podaje dokładne liczby wypromowanych 9 licencjatów i zrecenzowanie 15 prac licencjackich oraz magisterskich (tutaj z kolei nie podaje proporcji recenzowanych prac licencjackich do magisterskich).

Z załączonego w wersji cyfrowej świadectwa pracy (zał. 3.3.2) wynika, że w latach 2014-2016 dr Barbara Jańczak pracowała samodzielnie w obszarze socjolingwistycznym, uczestniczyła w projektach badawczych oraz konferencjach i kongresach. Odnotowana zostaje również działalność wydawnicza, wykonywanie zadań administracyjno-organizacyjnych w Collegium Polonicum w Ślubicach, m.in. działalność PR na rzecz Instytutu, jak np. utworzenie, zarządzanie i kierowanie jego stroną internetową.

W latach 2020-2024 Habilitantka pełniła funkcję Kierownika kierunku studiów „Lingwistyka Stosowana” oraz przewodniczyła Radzie Programowej ww. kierunku. Kandydatka była również Pełnomocnikiem Dziekana ds. Studenckich. Z informacji zamieszczonych w autoreferacie jawi się obraz osoby sprawnie zarządzającej zasobami ludzkimi, organizującej proces dydaktyczny, tworzącej programy studiów i unowocześniającej przebieg kształcenia. W latach 2020-2024 Habilitantka była członkiem Komisji Wyborczej Wydziału Neofilologii. Duże zaangażowanie dr Barbary Jańczak w pracę organizacyjną zostało docenione przez władze uczelni w Poznaniu, gdyż Habilitantka otrzymała w roku 2021 Indywidualną Nagrodę Rektora UAM za osiągnięcia w pracy organizacyjnej, a w roku 2022 Zespołową Nagrodą Rektora UAM również za pracę organizacyjną.

W kontekście **popularyzacji nauki** dla środowiska pozauczelnianego Kandydatka wymienia działalność wraz z zespołem projektowym LangGener, z którym Habilitantka organizowała warsztaty otwarte m.in. dla mieszkańców Opola.

Reasumując: **dydaktyczny i organizacyjny** dorobek dr Barbary Jańczak oraz jej **działalność w zakresie popularyzacji nauki** są godne odnotowania, gdyż obrazują aktywność Kandydatki zarówno w dydaktyce jak i przede wszystkim w wielu gremiach.

5. OCENA OSIĄGNIĘĆ W ZAKRESIE PROJEKTÓW BADAWCZYCH, WSPÓLPRACY Z INSTYTUCJAMI, ORGANIZACJAMI I TOWARZYSTWAMI NAUKOWYMI KRAJOWYMI I ZAGRANICZNYMI ORAZ UDZIAŁ W KONFERENCJACH NAUKOWYCH

Wraz z podjęciem studiów doktoranckich Kandydatka wyróżnia się dużą aktywnością naukową, która uwidoczniła się m.in. w roku 2010 udziałem w projekcie badawczym finansowanym przez Niemiecką Wspólnotę Badawczą (Deutsche Forschungsgemeinschaft: DFG) i związanym bezpośrednio z tymże projektem członkostwem w Komitecie organizacyjnym międzynarodowej konferencji naukowej o tej samej nazwie: *1, 2, 3 meine Sprache, unsere Sprache. Sprachgebrauch in mehrsprachigen Räumen*.

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka brała udział w siedmiu zakończonych **krajowych i zagranicznych projektach badawczych**:

- 1) 2013 – *Sprachliche Konstruktionen sozialer Grenzen* (projekt finansowany przez Niemiecką Wspólnotę Badawczą [DFG] nr GZ: RO 3555/5-1 – współpracownik projektu)
- 2) 2014-2018 – *Language of Boundaries and Boundaries of Language* (projekt finansowany przez Narodowy Program Rozwoju Humanistyki – project fellow)
- 3) 2013-2015 – *Instytucjonalne i społeczne oblicze bilingwizmu pogranicza polsko-niemieckiego – analiza polskiej strony* (projekt finansowany przez Deutsch-Polnische Wissenschaftsstiftung DPWS – nr 2013-34 – kierownik projektu)
- 4) 2017-2018 – *Language Contact and Language Policies Across Borders: Construction and Deconstruction of Transnational Spaces* (projekt finansowany przez Collegium Polonicum ze środków Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą (kierownik projektu)
- 5) 2018-2023 – *Language across generations: contact induced change in morpho-syntax in German-Polish bilingual speech (LangGener)* (projekt finansowany z programu Beethoven II, DFG/NCN, nr 2016/23/G/HS2/2018-1 – współpracownik projektu)
- 6) 2019 – *Leksykon studiów nad granicami i pograniczami* (projekt finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego – 5492/E-344/S/2018-1 – współpracownik projektu)
- 7) 2021-2024 – *Linking Borderlands, podprojekt: Communicative Borderlands* (projekt finansowany przez Bildungsministerium für Bildung und Forschung (BMBF) – podprojekt Uniwersytetu Europejskiego Viadrina (2021-2024) project fellow).

Również aktualnie Kandydatka uczestniczy w **projekcie**, który jest w **realizacji**:

2024- *Typen von Herkunftssprachen im Vergleich: Obersorbisch und Polnisch in Deutschland (HOsPoD)* (projekt finansowany przez Deutsche Forschungsgemeinschaft [DFG] nr 540865605 – project fellow)

Należy odnotować, że dr Barbara Jańczak przebywała na czterech **stażach zagranicznych**: pobyt naukowo-badawczy na kanadyjskim *Uniwersytecie Carleton w Ottawie* (07-29.09.2016), na niemieckim *Uniwersytecie w Greifswaldzie* (27.01-01.02.2020), w ramach programu *Erasmus+ Teaching Staff Mobility* na niemieckim *Ruhr-Universität w Bochum* (01.-07.07.2024) oraz na japońskim *Uniwersytecie Hokkaido w Sapporo* (03.06-30.08.2017).

Jednoznacznie „słabym punktem” w przedstawionym przez Habilitantkę *Wykazie osiągnięć naukowych* jest dublowanie informacji na temat odbytych staży [punkt 9] wraz z uczestnictwem w programach międzynarodowych [punkt 11]. Powielane [na przestrzeni dwóch stron – sic!] informacje sprawiają na pierwszy rzut oka wrażenie nowych osiągnięć, które jednak przy bliższym zagłębieniu okazują się być tymi samymi wyjazdami wymienionymi przez Autorkę dwie strony wcześniej.

Habilitantka jest członkinią trzech **stowarzyszeń naukowych**, jednego o zasięgu krajowym: *Polskie Towarzystwo Lingwistyki Stosowanej* oraz dwóch międzynarodowych:

Internationale Vereinigung für Germanistik oraz *Slavic Linguistic Society*. Godnym uwagi jest fakt, że Habilitantka objęła w sierpniu 2024 r. funkcję współredaktora czasopisma *International Journal of Korean Humanities and Social Sciences*, ISSN: 2449-7444. Przedstawione zaświadczenie z UAM w Poznaniu nie konkretyzuje jednak, czy Habilitantka będzie współredaktorem naukowym czy technicznym wspomnianego periodyku.

Należy podkreślić, że **aktywność konferencyjna** dr Barbary Jańczak jest imponująca. Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka współorganizowała pięć międzynarodowych konferencji naukowych: dwa razy jako członek komitetu organizacyjnego [Uniwersytet Europejski Viadrina oraz UAM Poznań] i trzy razy jako członek komitetu naukowego [ČŠI Praga; Dublin City University; University of Malta]. Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka wygłosiła **31 referatów** na konferencjach międzynarodowych, z których **14 wystąpień** przypada na konferencje organizowane **w Polsce**. W *Wykazie osiągnięć naukowych* Habilitantka ponownie, tak jak miało to miejsce przy wykazie publikacji, scala wystąpienia konferencyjne przed i po uzyskaniu stopnia doktora co powoduje zawyżenie liczby wygłoszonych wykładów po uzyskaniu stopnia doktora i jest praktyką naganną.

Osobny punkt stanowi piętnaście wykładów gościnnych, które Habilitantka wygłosiła po uzyskaniu stopnia doktora. Wiele z nich odbywało się w ramach staży, które dr Barbara Jańczak wyszczególniła już wcześniej w autoreferacie dwukrotnie.

Reasumując: w szczególności **międzynarodowe projekty badawcze**, ale także rozdziały opublikowane w monografiach zbiorowych, jak i bardzo aktywny udział Habilitantki w **krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych** są potwierdzeniem **umiędzynarodowienia** działalności naukowo-badawczej i ten obszar jej działalności oceniam jednoznacznie pozytywnie.

6. KONKLUZJA

Po zapoznaniu się z dokumentacją przewodu habilitacyjnego dr Barbary Jańczak i dokonaniu wnikliwej oceny dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego, ~~oraz~~ pomimo licznych uwag krytycznych dotyczących przedstawionych materiałów niezbędnych do sporządzenia recenzji, ostatecznie wydaję **opinię pozytywną** w sprawie nadania Kandydatce stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Reasumując, uważam, że aktywność naukowa dr Barbary Jańczak wyrażająca się w całokształcie dorobku naukowego, w tym w przedłożonej i wskazanej jako osiągnięcie naukowe rozprawie habilitacyjnej, jak i w dorobku dydaktycznym, organizacyjnym oraz działalności promującej naukę stanowią podstawę do nadania stopnia doktora habilitowanego zgodnie z kryteriami określonymi w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*.

Tym samym popieram wniosek Habilitantki wnosząc o jej dopuszczenie do dalszych etapów postępowania o nadanie wnioskowanego stopnia *doktora habilitowanego* w dziedzinie *nauk humanistycznych* w dyscyplinie *językoznawstwo*.

Zielona Góra, dnia 13 marca 2025 r.

/dr hab. Jarochna Dąbrowska-Burkhardt, prof. UZ/